

Opinió > Carles Boix | 00:00 h.
30/09/2011

Penjant d'un fil

IDENTITATS ASIMÈTRIQUES

"Hi ha identitats nacionals enverinades, construïdes sobre la mentida i sobre el ressentiment, i, per tant, indignes i necessitates de reforma"

Carles Boix

En qüestions d'identitat nacional, hi ha tres tipus d'opinions.

En primer lloc, hi ha la posició dels auto-anomenats "ciutadans", que neguen tota legitimitat al concepte d'identitat nacional en nom de valors universals i de la igualtat absoluta de l'individu. Tots sabem que fan trampa. Els seus valors sempre acaben sent els que fixa l'status quo: una constitució que governa un territori de fronteres arbitràries, definides en funció de valors utilitaris i determinades per la força de les armes. Tots hauríem de saber que la seva posició es fonamenta, a més a més, en l'absoluta ignorància dels fets històrics. És cert que, al principi de la Revolució Francesa, alguns dels seus líders van defensar la idea de reconstituir el concepte de França i dels francesos com una república de ciutadans universals des de Lisboa fins a Moscou (per descomptat, governats des de París) –una mena d'Unió Europea "avant-la-lettre". La proposta, però, no durà gaire: quan les tropes estrangeres van envair França cap al 1793, la mobilització del país i la victòria de Valmy només va ser possible quan aquella "troupe" de polítics i intel·lectuals francesos avançats i volterians va abraçar el deliri patriòtic gal (Joana d'Arc inclosa) i va acceptar que els autèntics ciutadans són aquells que creixen relligats a la seva comunitat política concreta (d'origen o d'adopció).

En segon lloc, hi ha la posició que accepta que la pertinença a una comunitat nacional és un fet humà natural, que hi ha lligams amb l'entorn humà i geogràfic, visibles i invisibles, que conformen la persona humana de forma inevitable. De fet, aquesta posició, quan s'allibera de certs prejudicis molt habituals avui en dia, entén que, sense identitat nacional activa, sense patriotisme, els països no funcionen. Només quan els homes senten una certa passió (i un cert dolor) per les coses públiques, aquestes poden arribar a funcionar bé. Què és un país sense virtut patriòtica, sense algun mena de deure civil cap a la ciutat o república pròpia, sense l'estrebada interior que força a dedicar algun temps a les coses de tots? Res, un conjunt d'éssers primis, amb la tendència més extraordinària cap a la disgregació, el m'enfotisme i, al capdavall, el provincianisme més trist.

Aquesta posició, que reconeix l'existència, les possibilitats i, fins i tot, la necessitat de la identitat nacional, és, sense dubte, molt més realista, molt més acceptable, des d'un punt de vista estrictament empíric, i també molt més útil per fer països que funcionin que la primera posició que defensen els ciutadans d'ideologia descolorida. A vegades, però, penso que fa curt. Fa curt perquè tracta totes les identitats nacionals per igual, sense voler fer-ne cap judici de valor.

Ara bé, són totes les identitats nacionals iguals? Podem acceptar totes les seves justificacions, la

seva defensa del que és pàtria, la seva relació amb les altres comunitats nacionals simplement pel fet de ser una identitat nacional més? Fa uns dies vaig tenir l'oportunitat de veure *'The Debt'* ('El deute'). Al bell mig d'aquesta pel·lícula extraordinària es produeix un diàleg estremidor (de fet, un monòleg si considerem solament la part verbal) entre el metge nazi segrestat pel Mossad i un dels agents de l'agència d'espionatge israeliana. El primer, submergit en el ressentiment de la derrota alemanya de 1918 (i de 1945), utilitza tot el llenguatge de la dominació per exasperar i humiliar el segon: li recorda la manca de resistència del poble jueu durant l'Holocaust, la seva dissolució en un conjunt d'àtoms individuals, incapaços de coordinar-se, l'absència d'una massa crítica d'herois disposats a immolar-se pel seu poble i, en definitiva, la seva co-participació amb els seus botxins en aquell sacrifici inenarrable.

En una paraula, contra el que algunes ànimes plenes de bona voluntat defensen en nom de la neutralitat normativa, hi ha identitats nacionals enverinades, construïdes sobre la mentida i sobre el ressentiment, i, per tant, indignes i necessitades de reforma. Per això, els alemanys han inventat, de la mà d'Habermas, el concepte de "patriotisme constitucional". Un patriotisme, però, que no té res a veure amb el concepte dels ciutadans revolucionaris l'any 1789 perquè no pretén, en cap cas, refer el món sota un sol Estat. La proposta habermasiana va ser simplement un concepte elaborat per reconciliar els alemanys amb la possibilitat de continuar sent alemanys.

Molts espanyols encara no ho han entès això. No hi ha hagut cap esforç per passar comptes amb el passat, per demanar, públicament, perdó per els crims horrorosos que es van cometre no fa gaire (entre esquerres i dretes i, sobretot, del centre cap a la seva perifèria). La utilització del patriotisme constitucional a Espanya és, aleshores, un fet absolutament tràgic, la consagració d'una mentida. A Alemanya el concepte va néixer d'un acte de contrició. A Espanya el fan servir per amagar la impossibilitat de penediment. Per això, el discurs dels mitjans públics espanyols fa feredat. Al ressentiment per totes els fracassos històrics d'aquella entitat que va ser un imperi, s'afegeix la necessitat de trobar i rematar l'estranger, l'altre, el boc expiatori. Com cal entendre sinó les declaracions i actituds, de colors propis del darrer Goya, que escoltem a *'Spain's Secret Conflict'*, un documental d'una força tallant sobre el problema Catalunya-Espanya?

3 **Narcís:** Si no cal extendre's .. més clar no pot ser: PPCC subjugats/ sub...